

«ԵՐԵՎԱՆԻ ԼԵՈՅԻ ԱՆՎԱՆ Հ.65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առարկա՝ Անգլերեն

Մասնակից՝ Զեփյուռ Վազգենի Հակոբյան

Ղեկավար՝ Գայանե Վարդանյան

Թեմա՝ Դասի կառավարումը և կազմակերպումը

Երևան, 2022թ.

Օգտագործված գրականության ցանկ

- 1.Ս.Խաչատրյան, Կամուրջներ պատերի փոխարեն, Անտարես, Երևան 2014
- 2.Հ.Այվազյան, Դասի կառուցվածքային տարրերի կիրառումը հանրակրթական առարկաների օրվա պլանների կազմման գործընթացում, Երևան 2014
- 3.Agarwal, Pooja K.Powerful Teaching. Wiley. Kindle Edition
- 4.Sherrington, Tom. Rosenshine`s Principles in Action, Jwhn Catt Education, 2019
- 5.Taylor. K& Rohrer, D., “The Effects of interleaved Practise”, Applied Cognitive Psychology 24:837-848 (2010)
- 6.Willingham, Daniel T.Why Don’t Students Like School?: A Cognitive Scientist Answers Questions About How the Mind Works And What It Means for the Classroom. Wiley. Kindle Edition.

Ներածություն

Դասը դպրոցում որոշակի ժամանակահատվածում ուսուցիչների հաստատուն կազմի, միևնույն տարիքային խմբի կրթության և սովորողների գործունեության կազմակերպման ձև է՝ կայուն դասացուցակով և բոլորի համար միասնական ուսումնական ծրագրով: Այն սովորողների կրթության, զարգացման և դաստիարակության խնդիրների լուծման համար պարբերաբար կիրառվող գործընթաց է: Դասում ներդրված են կրթական – դաստիարակչական գործընթացի բոլոր բաղադրիչները՝ նպատակ, բովանդակություն, միջոցներ, մեթոդներ, կազմակերպման և ղեկավարման գործունեություն և դրանից բխող դրդակտիկ տարրեր:

Յուրաքանչյուր դաս սկսվում է վերջնական նպատակի գիտակցումով և դրա ճշգրիտ, կոնկրետ սահմանումով, այնուհետև նպատակին հասնելու միջոցների հաստատմամբ և վերջապես նպատակին հասնելու մեթոդների սահմանմամբ:

Դասերը դասակարգվում են ըստ դիդակտիկ մպատակների, գիտելիքների կազմակերպման նպատակների, դասի անցկացման միջոցների և բովանդակության, Ուսումնական գործընթացի հիմնական փուլերի, դասի ընթացքում լուծվող դիդակտիկ խնդիրների, դասավանդման մեթոդների և սովորողների կրթական գործընթացի կազմակերպման միջոցների: Այս տեսանկյունից առանձնացվում են դասի հետևյալ տիպերը՝

1. Նոր ուսումնական նյութի հաղորդման և յուրացման դաս
2. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման, ամրապնդման և կատարելագործման դաս (յուրացված նյութի նպատակային կիրառություն)
3. Գիտելիքների ընդհանրացման և համակարգման դաս

4. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման, շտկման և վերահսկման դաս
5. համակցված դաս

1. Դասի նպատակը

Կրթության նպատակը ակնկալվող արդյունքն է, այն կետն է, որին ուսուցիչը պետք է հասնի իր գործունեության միջոցով, այսինքն՝ նպատակը պատասխանում է ի՞նչ եմ ուզում հարցին: Դասի նպատակը կարող է լինել կրթական, դաստիարակչական և զարգացնող:

Ուսուցողական նպատակները ենթադրում են սովորողներին համակարգված գիտելիքների, գործնական հմտությունների և կարողությունների ձեռք բերում:

Դաստիարակչական նպատակները նպաստում են գիտելիքների, ուսուցման գործընթացի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ձևավորմանը, մտահանգումներին, հայացքների և տեսակետների անձնային որակների, ինքնագնահատման և ինքնուրույնության ձևավորմանը, ցանկացած հասարակության մեջ պատշաճ վարքագծի փորձի ձեռքբերմանը:

Զարգացնողական նպատակները նպաստում են առանձնահատուկ և կրթական հմտությունների ձևավորմանը, մտային գործողությունների կատարելագործմանը, սովորողների բանավոր խոսքի, երկխոսության հաղորդակցման մշակույթի զարգացմանը, ինքնավերահսկման և ինքնագնահատման իրականացմանը, իսկ ընդհանրական է անհատի կայացմանը և զարգացմանը:

Նպտակաին հնարավոր է հասնել բազմաթիվ խնդիրներ իրականացնելու ճանապարհով: Յուրաքանչյուր առաջադրվում է ընդհանուր նպատակին հասնելու հաշվարկով: Այս գործընթացը կոչվում է ուսուցանման մարտավարություն:

Ձեռքի տակ ունենալով հստակ նյութ, ելնելով հստակ պայմաններից՝ դասարանի աշակերտների կազմը և քանակը, ուսումնական միջոցների առկայությունը, տարբեր տեսակի ձեռնարկներ և այլն, ուսուցիչն ընտրում է այնպիսի մեթոդներ և դրանց հետ աշխատելու հնարքներ, որոնք կնպաստեն նյութի

յուրացմանը, այսինքն լուծվում է միավոր խնդիր: Հետևաբար խնդիրը հանդիսանում է ուսուցման ընդհանուր նպատակին հասնելու փուլ:

Այսպիսով դասի գործնական նպատակի ձևակերպման ժամանակ ուսուցիչը պետք է նշի այնպիսի կարողություններ և հմտություններ, որոնք պետք է ձևավորվեն կամ կատարելագործվեն դասի ընթացքում, այնուհետև նշված գործնական նպատակը հստակեցվում է գործնական խնդիրներով: Մեկ գործնական նպատակը կարելի է իրականացնել մի քանի դասի ընթացքում, իսկ գործնական խնդիրները լուծվում են կոնկրետ դասի ընթացքում:

Ուսուցման խնդիրը այնպիսի գիտելիքների և կարողությունների շարադրումն է, որոնցից աշակերտները կարող են օգտվել կամ դրանց վրա հիմնվել ուսումնառության տվյալ տեսական և գործնական փուլի ավարտից հետո: Խնդիրների ճիշտ ձևակերպմամբ ուսուցիչը կազմակերպում է կրթական գործընթացը:

Եթե դասի խնդիրները վերջնակետ են, որտեղ ձգտում են հասնել ուսումնական գործընթացի մասնակիցները, ապա դասի պլանը այդ վերջնակետին հասնելու երթուղին է, իսկ գնահատումը հնարավորություն է տալիս որոշել հասել են վերջնակետին, թե՞ ոչ:

2. Դասի պլանավորումը

Դասի ամենօրյա պլանավորումը դասի արդյունավետության հետ կապված մտահաղացումների արդյունավետ իրագործման հրամայականն է:

Որպեսզի դասավանդումն առավել արդյունավետ լինի հարկավոր է պատասխանել հետևյալ հարցերին՝

- Գիտելիքների ինչպիսի՞ նախնական պաշար ունեն աշակերտները:
- Որքա՞ն է աշակերտների ընդհանուր թվաքանակը դասարանում:
- Որքա՞ն է հատկացված ժամաքանակը:

- Ինչպե՞ս կառուցել դասը, որ այն ընդգրկի ամբողջ նյութը և աշակերտներին ստիպի ինքնուրույն մտածել:
- Ինչպիսի՞ մեթոդներ կիրառել դասի ընթացքում:
- Դասարանը բաժանե՞լ խմբերի, թե ոչ:
- Ինչպիսի՞ դիդակտիկ նյութեր օգտագործել:
- Ի՞նչ առաջադրանքներ կատարել դասարանում:
- Ի՞նչ առաջադրանքներ հանձնարարել տանը կատարելու համար:

Դասի պլանավորման բաղադրիչներն են՝

- Դասի թեման:
- Դասի նպատակները:
- Դասի տեսակը:
- Դասի հիմքային հասկացությունների ձևավորման փուլերը:
- Դասավանդման մեթոդները: Աշխատանքների ընդունում, սխեմայի կազմում, աղյուսակների հետ աշխատանք, դասագրքի տեքստի հետ աշխատանք, նկարագրությունների կազմում:

Դասի պլանը կազմելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ մտավոր գերծունեության սկտիվությունը նյութի հետ ծանոթացմանը համընթաց ավելանում է եթե միաժամանակ աշակերտները կատարում են տվյալ նյութի յուրացմանը օժանդակող առաջադրանքներ:

Դասի համար առաջադրանք ընտրելիս կարևոր է հաշվի առնել, որ բոլոր աշակերտները պետք է ի գործ լինեն դրանք կատարել: Բոլոր աշակերտները պետք է առաջադրանքի կատարման համար անհրաժեշտ գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ունենան, հակառակ դեպքում ոչ բոլոր աշակերտները կմասնակցեն դասարանում կատարվող աշխատանքներին:

Դասի պլանավորման համար կարելի է կիրառել դասի հետևյալ կառուցվածքային միավորները:

- Դասի սկզբի կազմակերպում:
- Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների բացահայտում:
- Աշխատանք ուսումնասիրվող նյութի հետ:
- Ծանոթացում նոր նյութի հետ:
- Գիտելիքների պլանավորած մակարդակի ապահովում (կրկնություն, կատարելագործում և գիտելիքների ու կարողությունների կիրառում):
- Գիտելիքների համակարգում և ընդհանրացում:
- Տնային աշխատանքի կազմակերպում:

Անհրաժեշտ է վերլուծելով նբախորդ տարիների դասի պլանները դրանք համադրել նորի հետ: Սա հնարավորություն կտա կատարելագործել դասի փուլերը:

Պետք է նախորդ տարիների աշխատանքյին պլանները հարմարեցնել նորի հետ:

Ուսուցչի աշխատանքի ինքնավերլուծությունը պետք է դառնա ուսուցչի աշխատանքի համակարգի անբաժանելի մասը:

3. Դասի կառուցվածքային փուլերը

1. Կազմակերպչական

Կազմակերպչական մասի կարճ ժամանակահատվածում ստուգել դասարանի լրիվ պատրաստվածությունը աշխատանքին, արագ ներգրավել աշակերտներին աշխատանքային ռիթմի մեջ, ապահովել բոլոր աշակերտների ուշադրության կազմակերպում:

2. Տնային աշխատանքի բազմակողմանի ստուգում

Կիրառել բոլոր աշակերտների տնային աշխատանքներն ստուգելու համակարգված հնարքներ: Կարճ ժամանակահատվածում (5-7 րոպե) բացահայտել աշակերտների մեծամասնության գիտելիքների աստիճանը և ընդհանուր բացթողումները, վերացնել բացահայտված թերությունների պատճառները:

3.Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների բազմակողմանի ստուգում

Խորը և բազմակողմանի ստուգել աշակերտների ոչ միայն գիտելիքների ծավալն ու ճշտությունը այլ նաև, խորության, գիտակցության, ճկունության և արդյունավետության, ինչպես նաև դրանք գործնականում կիրառելու կարողությունը: Ապահովել ամբողջ դասարանի ակտիվ ներգրավումը:

4.Նոր նյութի ակտիվ և ըմբռնումով յուրացնելուն միտված նախապատրաստություն

Հաղորդել ուսուցանվող նոր նյութի թեման, խնդիրները և նպատակը: Կատարել սովորողների համար նոր նյութի կարևորության գնահատում: Հստակ ձևակերպել կրթական նպատակը. ի՞նչ պետք է սովորեմ դասի ընթացքում, ինչպիսի՞ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների պետք է տիրապետեմ: Ակտիվացնել ճանաչողական գործունեությունը, բարձրացնել նոր նյութի ընկալման և կշռադատման արդյունավետությունը, ուսուցանվող նյութի գործնական նշանակությունը:

5.Նոր գիտելիքների յուրացում

Սովորողներին տալ կոնկրետ պատկերացում ուսումնասիրվող փաստերին, հիմնական գաղափարների վերաբերյալ: Հիրառել հնարներ, որոնք ուժեղացնում են ուսուցանվող նյութիկարևոր կողմերի ընկալումը: Տալ ուսումնասիրվող օբյեկտների և երևույթների առանձնահատկությունների ամբողջական և ճշգրիտ սահմանումը: Վերլուծել առավել կարևոր կետերը և աշակերտների ուշադրությունը բևեռել դրանց վրա: Թարմացնել նրանց անձնական փորձը և հիմնային իզտելիքները, կատարել բառարանային աշխատանք:

6.Նոր նյութի ըմբռնման ստուգում: Նոր գիտելիքների յուրացում

Ստուգել խորությամբ հասկացել են արդյո՞ք աշակերտները փաստերի միջև եղած կապերը, նոր հասկացությունների իմաստը, օրինաչափությունները: Ուսուցիչը հարցնում է միջակ և թույլ աշակերտներին: Դասարանը մասնակցում է նրանց գնահատմանը: Ստուգման ընթացքում ուսուցիչը վերացնում է նոր նյութի ըմբռնման խնդիրները:

7.Նոր նյութի ամրապնդում

Ապահովել ստղովորդներին գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ նյութի հետ ինքնուրույն աշխատանքի համար: Ձևավորել ստացած գիտելիքները կիրառելու, փաստերը, հասկացությունները, կանոնները և մտքերը մեկը մյուսի հետ փախկապակցելու կարողություն, առաջնային հասկացություններն ընդգծելու և դրանք կոնկրետացնելու կարողություն: Ապահովել սովորողների ակտիվությունը:

8.Տնային առաջադրանքի հանձնարարում, իրականացման մեկնաբանում

Սովորողներին ներկայացնել տնային աշխատանքը, ապահովել լավագույն ծավալ և բարդություն: Հակիրճ բացատրել կատարման ընթացքը և հերթականությունը: Տնային աշխատանքի նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնել:

9.Դասի ամփոփում

Վերլուծել, գնահատել հաձողվածությունը և նպատակների կատարումը: Կատարել ինքնագնահատում և դասարանի ու առանձին աշակերտների աշխատանքի գնահատում: Գնահատականները հիմնավորել: Ապահովել սովորողների առավելագույն մասնակցությունը իրենց աշխատանքների գնահատման գործընթացին:

4. Ուսուցման մեթոդներ և հնարներ

Վերջին տարիներին հաճախ են հակադրում ուսուցման ավանդական և ինտերակտիվ մեթոդները, ուսուցչակենտրոն և աշակերտակենտրոն մոտեցումները: Ինտերակտիվ մոտեցումներն անհրաժեշտ են աշակերտներին մոտիվացնելու, ուսուցումը հետաքրքիր ու մասնակցային դարձնելու համար: Բայց այդ ամենը չեն բացառում նաև ավանդական մոտեցումների օգտագործումը: Հարց ու պատասխանը, նյութը վերհիշելը վարժանքները, ուսուցչի բացատրական խոսքը այսօր էլ կարևոր են ու անհրաժեշտ ուսուցման համար: Հետևաբար՝ չպետք է լինի մեթոդների և հնարների հակադրում: Բոլոր մեթոդներն ու հնարները ինչ-որ իրավիճակում կարող են օգտակար լինել: Յուրաքանչյուր դաս, յուրաքանչյուր դասարան տարբեր է: Մեկ դասարանում աշխատող մոտեցումը կարող է մի այլ դասարանում չաշխատել: Հետևաբար՝ ուսուցման մեթոդներն ու հնարները պետք է ընկալել որպես գործիքներ, որոնց կիրառման մասին որոշումը կայացնում է ուսուցիչը:

Դասապրոցեսը կարելի է բաժանել երեք մասի և յուրաքանչյուրի համար կարելի է կիրառել տարբեր մեթոդներ և հնարներ՝

1. Դասի սկիզբ:
2. Նոր նյութի բացատրություն:
3. Սովորածը պարզելու հնարներ:

Դասի սկիզբ

Յուրաքանչյուր հաղորդակցության մեջ կարևոր է սկիզբը: Մարդկանց մոտ սովորաբար տպավորվում է հաղորդակցության սկզբի և վերջի հատվածները: Հաղորդակցության առաջին բոլորներին է մարդը որոշում դիմացինին լսել թե ոչ: Այս առումով դասի հաջող սկիզբը շատ կարևոր է: Եթե ուսուցչին հաջողվի դասի առաջին

րոպեներին գրավել աշակերտների ուշադրությունը, ապա դա էապես կնպաստի դասի արդյունավետ ընթացքին:

Կան դասը սկսելու մի քանի հնարներ:

1. Խորհրդավորություն

Երեխաները սիրում են գաղտնիքներ: Գաղտնիքների առկայությունը մոտիվացնում է նրանց: Նրանք ցանկանում են թույլ առաջ բացահայտել գաղտնիքը:

2. Գուշակություն

Սովորողների հետաքրքրությունը խթանելու նպատակով կարելի է նյութի հիմնական կարևոր հասկացությունները կամ վերնագիրը թերթիկների վրա գրել, կտրատել առանձին բառերի, առաջարկել կարդալով գուշակել ինչի մասին է դասը:

3. Զարմանք, անսպասելիություն

Երեխաները սիրում են զարմանալ: Անսպասելի, զարմանալի մտքերը գրավում են նրանց ուշադրությունը: Հետևաբար դասը անսպասելի նորությունով սկսելը շատ կարևոր է:

Մեկ այլ տարբերակ է աշակերտների կողմից ուրիշի դեր ստանձնելը:

4. Մեջբերումներ

Բավականին արդյունավետ է դասի սկզբում որոշակի սկզբնակղբյուրի օգտագործումը: Դա կարող է լինել աֆորիզմ, թևավոր խոսք կամ նույնիսկ ինտրիգ՝ այդ ձևով տալով նախագիտելիք, աշխատանքային տրամադրություն:

5. Գիտեմ, ուզում եմ իմանալ, սովորեցի (ԳՈՒՄ)

Դասը սկսելու շատ հայտնի հնար է ԳՈՒՄ-ը: Դասի սկզբում ուսուցիչը գծում է M-աձև աղյուսակ, որի ձախ սյունակում գրում է գիտեմ, կենտրոնում՝ ուզում եմ իմանալ, աջ սյունակում՝ սովորեցի բառերը: Դասի թեման հայտնելուց հետո ուսուցիչը դիմում է աշակերտներին հետևյալ հարցով. ի՞նչ գիտեք այս թեմայի հասկացողության մասին: Ապա լրացվում է գիտեմ սյունակը: Հետո հարցնում է՝ ի՞նչ եք ուզում իմանալ այդ թեմայի մասին: Եվ լրացնում է ուզում եմ իմանալ սյունակը: Դասի վերջում լրացվում է սովորեցի սյունակը:

6. Մտագրոհ

Դասի մասնակցային սկիզբ ապահովող լավագույն մեթոդներին մեկը մտագրոհն է: Մտագրոհի միջոցով ուսուցիչը դասարանից հավաքում է մտքեր տվյալ թեմայի վերաբերյալ: Ընդ որում՝ մտագրոհի ժամանակ կարևոր է մտքերի քանակը: Կարևոր է նաև որ աշակերտները առանց երկար մտածելու պատասխանեն ուսուցչի հարցին:

Նոր նյութի բացատրություն

Նոր նյութի բացատրության ժամանակ պետք է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ աշակերտը միանգամից չի կարող շատ բան սովորել: Ըստ գիտական հետազոտությունների՝ երեխան մեկ դասի ընթացքում կարող է միջինում սովորել 4-7 բան: Հետևաբար՝ նոր նյութը բացատրելիս ուսուցիչը պետք է ուշադիր լինի, որպեսզի չգերազանցի այդ ծավալը:

Դասավանդողների մոտ սովորաբար առկա է մի երևույթ, որը կոչվում է «գիտելիքի անեծք»: Խնդիրն այն է, որ գիտելիք ունեցողը հաճախ չի պատկերացնում թե ինչ է տեղի ունենում դեռևս չիմացող աշակերտի հետ: Պատահական չէ, որ հաճախ **ուսուցիչները զարմանում են, թե ինչու աշակերտները հասարակ բաները չեն հասկանում**: Իրականում այդ ամենը հասարակ է թվում իմացողի տեսանկյունից: Այս առումով նոր բացատրելիս շատ կարևոր է այն փոքր կտորներով բացատրելը և մանրամասնելը:

Շատ կարևոր է նախադասությունից հետո օգտագործել կարճ նախադասություն:

Ուսուցման գործընթացում շատ մեծ դեր ունի այն հանգամանքը, թե որքանով են աշակերտները տեղյակ իրենց իմացածից: Այս երևույթը կոչվում է մետափմացություն:

Արդյունավետ ուսուցման գործընթացում պարտադիր է տեքստի, ուսուցչի խոսքի ուղեկցումը պատկերներով:

Նոր նյութի մատուցման փուլում շատ կարևոր է արդեն իմացածի հետ կապակցումը: Մարդը սովորում է այն դեպքում, երբ կարողանում է նոր գիտելիքը կապակցել արդեն իմացածի հետ: Հետևաբար՝ նոր նյութը պետք է անընդհատ կապակցել նախկինում ուսումնասիրված նյութի հետ:

Նոր նյութը բացատրելիս կարևոր է հաճախակի օգտագործել «սատանայի վկա» հնարը: Այս դեպքում ուսուցիչը միտումնավոր սխալ միտք է ասում, որպեսզի ստուգի թե որքան ուշադիր է դասարանն իրեն լսում: Իհարկե, սխալը պետք է լինի աշակերտների արդեն իմացած նյութի շրջանակում:

Սովորածը պարզելու հնարներ

1. Մտքերի հոսք

Նոր նյութը բացատրելուց հետո ուսուցիչը դադար է վերցնում և աշակերտներին առաջարկում գրել, թե ինչ հասկացան նոր նյութից: Կարող է առաջարկել գույգերով աշխատել:

2. Երկու բան

Նշել երկու բան, որ սովորել են:

3. 10 տարի անց

Նշել մի բան որ կուզենային հիշել այս թեմայից 10 տարի անց:

4. Մետախմբագրության թերթիկ

Նշել թե որ հարցերը գիտեին և որ հարցերի պատասխանները չգիտեին:

5. Ինձնից առաջ հարցրու երեք հոգու

Այս հնարի իմաստը այն է, որ աշակերտները սովորեն նաև միմյանցից: Ուսուցիչը առաջարկում է աշակերտներին հարցերով դիմել իրենց դասընկերներին:

6. Դասի զեկուցող

Ուսուցիչն աշակերտներից մեկին նշանակում է դասի զեկուցող, որը դասի ավարտից 3-5 րոպե առաջ ամբողջ դասարանին ամփոփ ներկայացնում է, թե ինչի մասին էր դասը, ինչ արեցին, ինչ կարևոր բաներ սովորեցին:

7. «Խաթարված հերթականություն»

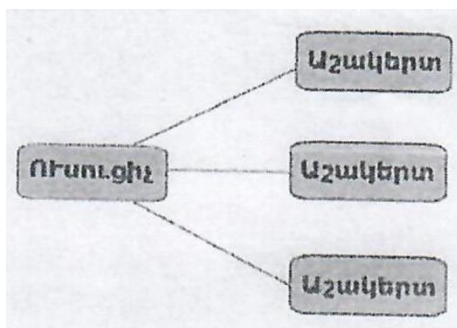
Պետք է նախօրոք պատրաստել թղթեր, վրան գրել տեքստից ընտրված կարևոր անունները, փաստերը, իրադարձությունները: Դրանք խառը հերթականությամբ փակցնել գրատախտակին, հետո խնդրել որ դասավորեն հերթականությամբ:

8. Միավորային գնահատման իրականացում Quizizz առցանց գործիքի միջոցով

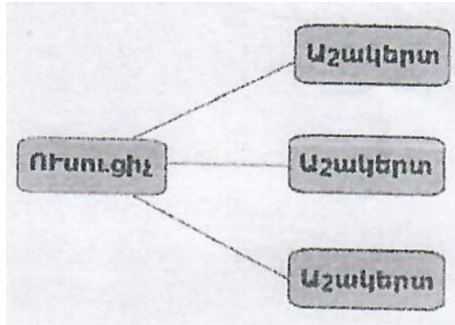
Այս ծրագրի օգնությամբ հնարավոր է իրականացնել սովորողների առցանց համաժամանակյան միավորային գնահատում: Գնահատվում է սովորողների կատարած առաջադրանքների և արագությունը և ճշգրտությունը:

Դասավանդման մեթոդներ

Գոյություն ունեն դասավանդման մեթոդների բազմաթիվ դասակարգումներ: Այն մեթոդները, որոնք հիմնված են ուսումնառության գործընթացում աշակերտների դեր վրա, բաժանվում են 3 խմբի՝

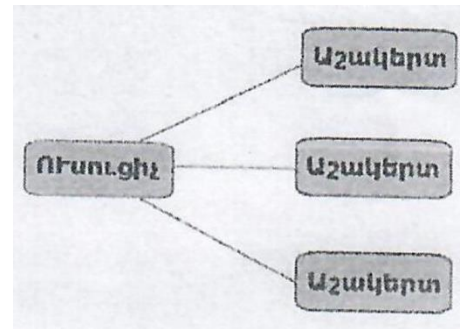

1. **Պասիվ.** Այստեղ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «օբյեկտ», որը պետք է յուրացնի և վերարտադրի գիտելիքների աղբյուրի՝ ուսուցչի փոխանցած նյութը: **Հիմնական մեթոդներն են դասախոսությունը, ընթերցանությունը և հարցումը:**

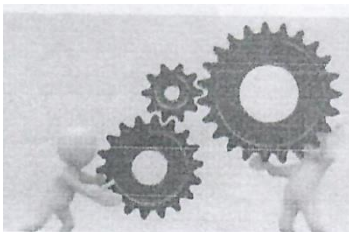

2. Ակտիվ. Այստեղ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «սուբյեկտ» և կատարում են ստեղծագործ առաջադրանքներ, ուսուցչի հետ երկխոսության մեջ են մտնում: **Հիմնական մեթոդներն են ստեղծագործ առաջադրանքները, հարցերը ուղղված աշակերտից ուսուցչին և ուսուցչից՝ աշակերտին:**

3. Փոխներգործուն. (Անգլերենից թարգմանած inter - «միջև» act - «գործողություն») թույլ են տալիս ուսումնական գործընթացի մասնակիցներին, ներառյալ ուսուցչին փոխազդել միմյանց վրա: Այս մեթոդները առավել համապատասխանում են անձի

անհատականության բացահայտմանն ուղղված մոտեցումներին, քանի որ վերջիններս ենթադրում են համատեղ ուսուցում (խմբային, համագործակցային ուսուցում), ընդ որում և՛ աշակերտները, և՛ ուսուցիչը հանդիսանում են ուսումնական գործընթացի կազմակերպիչի, ֆասիլիտատորի, խմբի ղեկավարի, աշակերտների

նախաջեռնությունների համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծողի դերում: Բացի դրանից, փոխներգործման մեթոդի հիմքում ընկած է մասնակիցներից յուրաքանչյուրի փորձի միջոցով ուղղակի ազդեցությունը միմյան վրա, քանի որ փոխներգործուն մեթոդներից շատերը իրականացվում են հենց մասնակցի փորձի շնորհիվ, ընդ որում ոչ միայն

կրթական: Նոր գիտելիքը և կարողությունը ձևավորվում են հենց այսպիսի փորձի հիման վրա:

Ըստ գործունեության տեսակի մեթոդները կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի՝

1. Բացատրական-զննական
2. Վերարտադրողական
3. Խնդրահարույց ուսուցման
4. Ուսուցողական-ճանաչողական գործունեության կազմակերպման
5. Խթանման և մոտիվացիայի
6. Վերահսկման և ինքնավերահսկման
7. Ինքնուրույն ճանաչողական գործունեության
8. Համակարգված ուսուցման

Ըստ կառուցվածքի և կիրառման մեթոդները լինում են՝

1. Բանավոր

- **բացատրություն** – բանավոր փոխադրության կամ վերարտադրության ձև է, որտեղ բացահայտվում են նոր հասկացություններ, տերմիններ, հաստատվում են պատճառահետևանքային կապերը և կախվածությունները, օրինաչափությունները, այսինքն բացատրվում է այս կամ այն երևույթի տրամաբանական բնույթը:
- **պատմվածք** – ուսումնական նյութի ներկայացման ձև է, որը բացառապես նկարագրողական բնույթ ունի (դիպաշար, զննական-ցուցադրական, տեղեկատվական):
- **տպագիր բառի հետ աշխատանք (գիրք)** – այս մեթոդը հնարավորություն է տալիս աշակերտին ուսուցչի անմիջական ղեկավարության տակ ինքնուրույն կազմակերպել ճանաչողական գործընթացը:

- **փոխադրություն** – սա ուսումնական գործընթացի մենախոսական ձև է, որի դիդակտիկ նշանակությունն այն է, որ այս մեթոդի շնորհիվ աշակերտներին է փոխանցվում, հաղորդվում, առաջարկվում մարդկության կուտակած ընդհանրացված գիտելիքները, ցուցադրվում են գործունեության օրինակները, իսկ աշակերտները պետք է հասկանան , հիշեն և վերարտադրեն յուրացված գիտելիքները:
- **պատմողական** – նյութի փոխադրության, ներկայացման ձև է, որտեղ կապակցված պատմվում է ժամանակի ընթացքում կատարված կոնկրետ փաստերի, իրադարձությունների, գործընթացների վերաբերյալ: Այն կարող է լինել սեղմագիր կամ դիպաշար ունեցող հետաքրքիր պատմվածք:
- **նկարագրություն** – նյութի ներկայացման ձև է, որտեղ հաջորդաբար թվարկում են շրջապատող իրականության երևույթների և առարկաների որակը, հատկությունները, առանձնահատկությունները, հատկանիշները:
- **խնդրահարույց փոխադրություն** – սա ուսուցչի կողմից առաջադրված խնդիրների և հարցերի լուծմանը միտված աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի (որպես կանոն՝ մտավոր) հետ համադրվող փոխադրություն է:
- **զրույց** – հարց-պատասխան հիմնաքննարկումների, երկխոսությունների ժամանակ աշակերտների տեղեկատվություն ստանալու ձև է: **Զրույցի տեսակներն են՝**

կատեգորիա (աշակերտների պատասխանները ներառում են վերարտադրողական գործունեություն),

փորձարարական (ենթադրում է արդյունավետ , ստեղծագործ գործունեություն):

Փորձարարական զրույցի առանձնահատկություններն են՝

- 1.Մասնակիցները գիտակցում են զրույցի նպատակը:
- 2.Բոլոր հարցերն այնպես են ընտրվում, որ աշակերտները հնարավորություն են ստանում ինքնուրույն եզրահանգումներ անել կամ գուշակել պատասխանը:

3.Զրույցի ընթացքում նախատեսվում են պարզ և բարդ հարցեր, վերջիններս ձևակերպվում են որպես խնդիրներ, իսկ դրանցում առանձնացվում են առավել մասնավոր հարցերը:

4.Խնդրի յուրաքանչյուր հարցի լուծմանը հետևում է ուսուցչի կողմից աշխատանքի արդյունքները ամփոփող եզրակացությունը:

2.Դիտարկում – զգայարանների միջոցով առարկաների և երևույթների ուղղակի, նպատակասլաց ընկալումն է ճիշտ պատկերացումների և հասկացությունների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման նպատակով:

3.Փորձեր – աշակերտների կողմից տարբեր սարքավորումների հետ աշխատելու կարողություններ, գործնական և հետազոտական կարողություններ պահանջող նոր նյութի ուսումնասիրմանը միտված ինքնուրույն աշխատանք է:

4.Ուսուցման գործնական մեթոդներ – աշակերտի գործունեության այնպիսի տեսակ է, որի ժամանակ գործնական աշխատանքների (գրավոր և բանավոր վարժություններ, գործնական և լաբորատոր աշխատանքներ, ինքնուրույն աշխատանքների որոշ տիպեր) կատարման ընթացքում տեղի է ունենում գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորում և կատարելագործում:

5.Վարժություններ – որևէ գործողության պլանային կազմակերպված կրկնակատարում է, այդ գործողության կատարելագործման կամ յուրացման նպատակով:

6.Քննադատական մտածողություն – քննադատական մտածողությունը դասավանդման մեթոդ է: Այն հնարավոր է կիրառել բոլոր առարկաների դասավանդման ժամանակ: Քննադատական մտածողության զարգացումը կարող է սկսվել մանկապարտեզից՝ հասնելով մինչև բուհական լսարան:

«Քննադատական մտածողություն» տերմինը սահմանվել է Ամերիկյան փիլիսոփայության ասոցիացիայի կողմից որպես «նպատակաուղղված, ինքնակարգավորող դատողություն, որն ավարտվում է մեկնաբանությամբ, վերլուծությամբ, գնահատմամբ և ինտերակտիվությամբ, ինչպես նաև ակնհայտ,

հայեցակարգային մեթոդաբանական կամ ենթատեքստային մտքերի բացատրմամբ, որոնց վրա հիմնված է այդ դատողությունը: Աշակերտի իդեալական քննադատական մտածողությունը սովորաբար կապված է հետաքրքրասիրության, լավ տեղեկացվածության, վստահության պատճառի, ոչ կանխատրամադրվածության, ճկունության, գնահատման մեջ արդարամտության, սեփական կանխակալ կարծիքի հետ բախվելիս ազնվության, դատողությունների մեջ խելամտության հետ, ցանկության հետ վերանայելիու, պարզելու խնդիրներն ու բարդ հարցերը, անհրաժեշտ տեղեկություն փնտրելիս հետևողականության, չափանիշներն ընտրելիս՝ խելամտության, այնպիսի արդյունքներ փնտրելու մշտականության հետ, որոնք նույնքան ճշգրիտ են, արքան սկզբնաղբյուրները: Սա մի համադրություն է, որ կապում է քննադատական մտածողության հզարգացումը ռացիոնալ և դեմոկրատական հիմքերի ըմբռնման հետ: **Քննադատական մտածողությունը ցանկալի վերջնական արդյունքն ստանալու հավանականությունը մեծացնող ռազմավարությունը կամ ճանաչողական տեխնիկայի կիրառումն է:** Այս սահմանմամբ մտածողությունը բնութագրվում է, որպես վերահսկելիությամբ, հիմնավորվածությամբ, և նպատակապլացությամբ առանձնացվող երևույթ: Այն մտածողության այնպիսի տեսակ է, որին անրադառնում են խնդիրների լուծման, եզրակացությունների ձևակերպման, հավանական գնահատման և որոշումների ընդունման ժամանակ: Ընդ որում մտածող մարդը կիրառում է այնպիսի հմտություններ, որոնք հիմնավորված և արդյունավետ են կոնկրետ իրավիճակում և լուծվող խնդրի տեսակի համար:»

Քննադատական մտածողությունն օգտագործող աշակերտին բնորոշ են հետևյալ հատկությունները՝

- **Պլանավորելու պատրաստակամություն.** մշտապես վարժվելով, յուրաքանչյուրը կարող է իր մեջ ձևավորել պլանավորելու սովորություն:
- **Ճկունություն**
- **Հաստատակամություն**

- **Սեփական սծալներն ուղղելու պատրաստակամություն**
- **Գիտակցում** այն ենթադրում է նպատակին հասնելու ճանապարհին սեփական գործողությունների դիտարկում: Քննադատաբար մտածող աշակերտները զարգացնում են սեփական մտածելու գործընթացի ինքնակառավարման սովորույթ:
- **Փոխզուգումային լուծումների որոնում**. արդի ժամանակաշրջանում գործունեության գերակշռող են: Քննադատաբար մտածող աշակերտին անհրաժեշտ է տիրապետել ինչպես զարգացած հաղորդակցման հմտություններին, այնպես էլ մեծամասնությանը բավարարող արաշումներ գտնելու կարողություններին:

Մտավոր ունակությունների դասակարգման պատկերային արտացոլումներից մեկը կոչվում է «Բլումի բուրգ»: Այս մոդելը ստեղծվել է 20-րդ դարի 50-ական թվականներին՝ ամերիկացի հոգեբանԲենջամին Բլումի կողմից: Առ այսօր այն հանդիսանում է ուսումնական գործունեության ցանկացած ուղղության կրթական արդյունքի նկարագրման ամենապատկերավոր, ամենապարզ և հարմար եղանակը:

Բլումը ոչ միայն նկարագրեց մտավոր կարողությունները, այլ դրանք բաժանեց ըստ բարդության աստիճանների: Բլումի համակարգում առանձնացված են 6 մակարդակներ՝

- Գիտելիքներ/վերարտադրության
- Ըմբռնում
- Կիրառություն
- Վերլուծություն
- Համադրում
- Գնահատում

Եզրակացություն

Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու աշակերտի հնարավորությունը մեծապես կախված է այն բանից, թե գիտելիքների նախնական ինչ պաշար ունի աշակերտը: Այն աշակերտները, ովքեր ունեն գիտելիքների հարուստ, խորքային պաշար, ավելի շատ բան կարող են վերցնել նոր ուսուցանվող նյութից: Ուստի, որպեսզի աշակերտները ունենան մնայուն գիտելիքներ պետք է ուսուցանվող նյութը կրկնելու, ամրապնդելու, կիրառելու, կապակցելու հնարավորություններ ընձեռնվեն: Սա պետք է արվի կանոնավոր և շարունակական ձևով:

Դասն այնպես պետք է կազմակերպել, որ ուսուցման պլանավորվող արդյունքները շոշափելի ազդեցություն ունենան ուսուցման որակի բարձրացման վրա և առավել արդյունավետ իրացնեն ուսումնական ծրագրի հնարավորությունները: Դրա համար դասի պլանավորվող արդյունքները պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝ լինեն հստակ, իրական և բաց, այսինքն աշակերտը պետք է հասկանա ի՞նչ են իրենից ուզում ր ինչպե՞ս այն կատարել:

Դասի պլան կազմելիս խորհուրդ է տրվում առանձնացնել երեք գոաֆներ՝ «Դասի կառուցվածքային տարրերը», «Ուսուցչի գործունեությունը», «Աշակերտի գործունեությունը»:

Յուրաքանչյուր դասի պլանը պետք է հանգամանորեն մշակել, կցել այդ պլանին համապատասխան դիդակտիկ նյութ, սահմանել առաջադրանքների չախանիշները: Անհրաժեշտ է նշել ուսուցման ձևը և մեթոդները, ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ձևերը, ստուգման ձևերը և միջոցները, ուսուցչի և աշակերտի գործողությունների հաձորդականությունը:

Դասի պլան կազմելիս պետք է հասնել դասի նպատակի, ուսումնական նյութի բովանդակության, կրթական մեթոդների և աշակերտների ճանաչողական գործունեության կազմակերպման ձևերի համապատասխանությանը:

Ուսուցչի աշխատանքի ինքնավերլուծությունը պետք է դառնա ուսուցչի աշխատանքի համակարգի անբաժանելի մասը:

Բովանդակություն

Օգտագործված գրականության ցանկ.....	
Ներածություն.....	
1.Դասի նպատակը.....	
2.Դասի պլանավորումը.....	
Դասի պլանավորման բաղադրիչներ.....	
3.Դասի կառուցվածքային փուլերը.....	
Կազմակերպչական.....	
Տնային աշխատանքի բազմակողմանի ստուգում.....	
Գիտելիքների կարողությունների և հմտությունների բազմակողմանի ստուգում.....	
Նոր նյութի ակտիվ և ըմբռնումով յուրացնելու միտված նախապատրաստություն.....	
Նոր գիտելիքի յուրացում.....	
Նոր նյութի ըմբռնման ստուգում:Նոր գիտելիքի յուրացում.....	
Նոր նյութի ամրապնդում.....	
Տնային առաջադրանքի հանձնարարում.....	
Դասի ամփոփում.....	
4.Ուսուցման մեթոդներ և հնարներ.....	
Դասի սկիզբ.....	
Նոր նյութի բացատրություն.....	
Սովորածը պարզելու հնարներ.....	
5.Դասավանդման մեթոդներ.....	
Եզրակացություն.....	
Բովանդակություն.....	